

**Målnummer:** Ö 5910-19      **Avdelning:** 2

**Domsnummer:**

**Avgörandedatum:** 2021-02-25

**Rubrik:** F-skuldsanering. En gäldenär som ålagts betalningsskyldighet enligt företrädaransvaret i skatteförfarandelagen har inte ansetts driva sin näringsverksamhet på ett oförsvarligt sätt och har beviljats F-skuldsanering (I). Det har vid en helhetsbedömning inte ansetts skäligt att bevilja F--skuldsanering, när en gäldenär vid upprepade tillfällen under flera års tid har åsidosatt regler av betydelse för borgenärerna och det allmänna (II).

**Lagrum:** 9 § och 10 § lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare

**Rättsfall:**

---

**REFERAT**

I

R.M. ansökte hos Kronofogdemyndigheten om skuldsanering enligt lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare (F-skuldsanering).

Skatteverket motsatte sig att R.M. beviljades skuldsanering och hänvisade till att han hade ådömts företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen.

Kronofogdemyndigheten meddelade den 10 januari 2019 beslut om F-skuldsanering för R.M. Den omständigheten att R.M. hade ådömts ett företrädaransvar medförde enligt myndigheten inte att hans näringsverksamhet hade drivits på ett oförsvarligt sätt.

Kalmar tingsrätt

Skatteverket överklagade Kronofogdemyndighetens beslut i Kalmar tingsrätt och anförde i huvudsak följande. R.M. har drivit sin näringsverksamhet på ett oförsvarligt sätt och det är oskäligt att bevilja R.M. skuldsanering. Enligt 9 § 1 p. lagen om skuldsanering för företagare får F-skuldsanering inte beviljas om företagarens näringsverksamhet drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt. I detta fall uppgår skulderna avseende företrädaransvaret till ett betydande belopp, över 900 000 kr, och det motsvarar en hög andel av den totala skulden. Skulderna har uppkommit i närtid, beskattningsperiod under 2017, och företrädaransvaret fastställdes 14 mars 2018. R.M. har således ansökt om F-skuldsanering kort tid efter ansökan om företrädaransvar, varför det även ifrågasätts om tillräckliga ansträngningar gjorts för att betala företrädaransvaret. Av propositionen framgår att F-skuldsanering normalt inte ska komma i fråga för företrädare som ådömts företrädaransvar om det inte framkommit nya uppgifter som inte beaktats i ärendet om företrädaransvar. Normalt ska inte heller F-skuldsanering komma i fråga om det finns betydande skatteskulder. Företrädaransvaret har fastställts efter domstolsprövning där gäldenären bedömts som grovt oaktsam. I sin bedömning tog förvaltningsrätten även hänsyn till om det finns särskilt ömmande omständigheter på grund av företrädarens hälsa. Uppgifterna om gäldenärens hälsotillstånd är alltså inga nya omständigheter.

R.M. anförde i yttrande att han hoppades få följa sin beviljade betalningsplan.

Tingsrätten (rådmannen Kristina Almqvist) anförde i beslut den 29 maj 2019 följande.

#### SKÄL FÖR BESLUTET

Den fråga tingsrätten har att pröva är om omständigheten att R.M. har ådömts företrädaransvar medför att han ska anses ha bedrivit sin näringsverksamhet på ett oförsvarligt sätt och att han därför inte får beviljas F-skuldsanering enligt 9 § lag (2016:676) om skuldsanering för företagare.

Av förarbetena till lagen framgår att syftet med skuldsanering för företagare är att ge en andra chans till seriösa företagare som misslyckats (prop. 2015/16:125 s. 103). Regeln i 9 § infördes för att säkerställa att enbart seriösa företagare skulle beviljas F-skuldsanering (prop. 2015/16:125 s. 120 f.). Enbart det faktum att en gäldenär har skulder till staten ska inte anses vara en egen grund för avslag. Skulderna till staten måste vara av viss omfattning för att det ska bedömas att verksamheten varit oseriös. Misskötsamhet i begränsad omfattning eller av mer tillfällig natur kan vara acceptabelt för att ändå komma i fråga för F-skuldsanering (prop. 2015/16:125 s. 122 f.).

Avseende företrädaransvar framgår av förarbetena att en gäldenär som ådömts företrädaransvar bör medföra att F-skuldsanering inte ska beviljas. I förarbetena övervägdes det om en "ventil" behövdes, om exempelvis en gäldenär ådragit sig företrädaransvar under en period då han eller hon har varit svårt sjuk och personen därefter inte har gjort sig skyldig till någon ytterligare misskötsamhet (prop. 2015/16:125 s. 124). Någon ventil infördes inte men det uttalades att ett företrädaransvar inte per automatik medför att en ansökan om F-skuldsanering ska avslås (jfr rättsfallet NJA 1998 s. 259 och prop. 2015/16:125 s. 124).

Kronofogden har i sitt beslut om att bevilja F-skuldsanering anförde att företrädaransvaret har kritiserats för att ha en mycket sträng utformning och att möjligheten att jämka företrädaransvaret på grund av särskilda skäl tillämpas mycket restriktivt. Kronofogden konstaterar vidare i sitt beslut att förekomsten av skatteskulder, enligt resonemangen i propositionen, gör stor skillnad för en företagare vid ansökan om skuldsanering för företagare, enbart beroende på vilken företagsform verksamheten har bedrivits i. För en företagare som drivit handelsbolag eller enskild firma kan förekomsten av skatteskulder som uppkommit under en kortare tid accepteras vid en ansökan om skuldsanering medan för en företagare som drivit aktiebolag och ådömts företrädaransvar ska en skuldsanering för företagare inte komma i fråga även om aktiebolagets skatteskulder endast uppkommit under en kortare tid och det finns omständigheter som kan ursäktas bristen. Kronofogden kommer fram till att det i praktiken innebär att den som bedrivit verksamhet i aktiebolagsform i stort sett utesluts från möjligheten att beviljas skuldsanering för företagare, vilket inte är i linje med syftet med lagstiftningen varför hänsyn måste tas till omständigheter kring skatteskuldens uppkomst och hur länge misskötsamheten pågått, även när det gäller skatteskulder på grund av företrädaransvar och även om domstolen bedömt att omständigheterna inte utgjorde skäl för jämkning.

Tingsrätten delar Kronofogdens uppfattning att de skatteskulder som R.M. ådömts företrädaransvar för uppkommit under en kort period, tre månader, och under en tid då R.M. drabbats av svår ohälsa. I likhet med Kronofogden konstaterar även tingsrätten att R.M. dessförinnan under lång tid bedrev en seriös verksamhet utan anmärkningar. Av förarbetena till lagen framgår att syftet med skuldsanering för företagare är att ge en andra chans till seriösa företagare som misslyckats. Vidare framgår det av förarbetena till lagen att företrädaransvar inte per automatik medför att en ansökan om F-skuldsanering ska avslås. Vid en sammantagen bedömning anser tingsrätten att omständigheten att R.M. ådömts företrädaransvar inte medför att hans näringsverksamhet har drivits på ett oförsvarligt sätt. Utöver

företrädaransvaret har det inte framkommit några andra omständigheter om att R.M:s näringsverksamhet på andra sätt drivits på ett oförsvarligt sätt. Skatteverkets överklagande ska därför lämnas utan bifall.

## BESLUT

Med fastställande av Kronofogdens beslut av den 10 januari 2019 lämnar tingsrätten överklagandet utan bifall.

Göta hovrätt

Skatteverket överklagade i Göta hovrätt och yrkade att hovrätten skulle lämna ansökningen om F-skuldsanering utan bifall.

R.M. motsatte sig ändring av tingsrättens beslut.

Hovrätten (hovrättsråden Martin Andersson och Lina Sandin, referent, samt tf. hovrättsassessorn Maria Karlströms) anförde i beslut den 10 december 2019 följande.

## HOVRÄTTENS SKÄL FÖR BESLUTET

Av förarbetena till lagen om F-skuldsanering framgår att syftet med lagen var att ge seriösa företagare som misslyckats en möjlighet till en andra chans. Det anføres att vägen tillbaka till ett normalt liv många gånger är svår och lång för en företagare som drabbats av överskuldssättning, vilket inte enbart är olyckligt för den enskilde och dennes familj utan även för samhället som förlorar företagare som kanske inte vill eller kan starta om på nytt (prop. 2015/16:125 s. 48 f.). Det huvudsakliga syftet med F-skuldsanering bör vara rehabiliterande. Det rehabiliterande syftet måste dock vägas mot borgenärernas intresse av att få behålla sin fordringsrätt orörd eller i vart fall få så stor utdelning som möjligt. Institutet bör sträva efter att gynna borgenärskollektivet så att gäldenären kan komma att betala i vart fall någon del av sina skulder. Systemet bör inte få skada den allmänna betalningsmoralen eller medföra resultat som kan vara stötande från allmän synpunkt (a. prop. s. 103 f.).

Hovrätten inleder med att pröva frågan om R.M:s näringsverksamhet drivits på ett oförsvarligt sätt och särskilt betydelsen av det förhållandet att R.M. har ådömts ett s.k. företrädaransvar enligt aktiebolagslagen för bolagets skatteskulder (se 9 § första stycket 1 lagen [2016:676] om skuldsanering för företagare, nedan lagen om F-skuldsanering).

Om en företrädare för företagarens näringsverksamhet har ådömts företrädaransvar bör en F-skuldsanering normalt inte komma i fråga eftersom ett företag då anses ha misskött sina skyldigheter att betala skatt eller avgifter i sådan utsträckning att verksamheten normalt får anses ha drivits oförsvarligt. En förutsättning för att bryta denna presumtion är att det i ärendet om F-skuldsanering framkommer särskilda omständigheter som tidigare inte beaktats i målet om företrädaransvar och som medför att agerandet trots allt inte ska bedömas som så allvarligt att det ska diskvalificera gäldenären från F-skuldsanering. (Se a. prop. s. 124 och 245 f.)

Inledningsvis konstaterar hovrätten att det utöver det förhållandet att R.M. har ådömts ett företrädaransvar inte finns skäl att anse att R.M. drivit sin verksamhet oförsvarligt. Härvid beaktar hovrätten att det varken av förvaltarberättelsen eller slutredovisningen i bolagets konkurs har framkommit något anmärkningsvärt som ger skäl att tro att R.M. sökt undandra pengar från sina borgenärer (jfr a. prop. s. 121). Tvärtom finns det flera uppgifter i utredningen, vilka inte ifrågasatts av Skatteverket, som ger stöd för att R.M. drivit sin verksamhet seriöst. R.M. har kort tid efter att hans företag försatts i konkurs anställts av en tidigare kund till företaget. Han har tagit initiativ till avbetalningsplaner med företagets borgenärer, löst in sina privata pensionsförsäkringar för att avbetala skulder samt tagit kontakter med

Skatteverket och andra myndigheter för att försöka komma till rätta med företagets ekonomiska problem. Detta talar för att han är mån om att upprätthålla fortsatt goda affärsförhållanden med företagets borgenärer. Förhållandena ger även i viss mån stöd för att han även i tiden före bolagets likviditetsproblem bedrivit en seriös verksamhet.

Förvaltningsrätten har i sin bedömning i fråga om företrädaransvar beaktat R.M:s försämrade hälsotillstånd i samband med skuldernas uppkomst. Domstolen har emellertid ansett att omständigheterna inte utgjort tillräckliga skäl för att undgå företrädaransvar. R.M. synes, utöver ett försämrat hälsotillstånd, i det målet endast ha lämnat mer allmänt hållna uppgifter om att bolaget hamnat i tillfällig likviditetsbrist. Såvitt framgår av domskälen synes den sistnämnda omständigheten inte heller särskilt ha beaktats av förvaltningsrätten vid bedömningen av frågan om företrädaransvar.

I ärendet om skuldsanering har emellertid R.M. utvecklat bakgrunden till bolagets likviditetsbrist. Han har i detta avseende särskilt anfört att Statens fastighetsverk, som vid tiden för skatteskuldernas uppkomst var en av företagets största kunder, innehöll flera betalningar till företaget vilket bidrog till att företaget inte kunde betala bl.a. utgående mervärdesskatt till staten. R.M:s uppgifter i denna delen har inte ifrågasatts av Skatteverket. Att Statens fastighetsverk skulle innehålla flera betalningar kan R.M. inte ha haft anledning att räkna med.

Vad R.M. har anfört om att orsaken till bolagets likviditetsbrist delvis var att Statens fastighetsverk innehöll flera betalningar utgör enligt hovrätten en sådan omständighet som inte tidigare har beaktats och som - i förening med det förhållandet att den huvudsakliga orsaken till företagets problem var R.M:s hälsotillstånd - medför att en F-skuldsanering inte är utesluten redan på den grunden att ett företrädaransvar har ådömts. Förutsättningarna för att göra ett undantag från den tydliga huvudregeln i detta avseende är således uppfyllda.

Även om R.M. således har skulder till staten som i sig inte kan anses vara obetydliga, i synnerhet inte i jämförelse med den schablon om 20 000 kr som Skatteverket förespråkar i dess allmänna råd (se SKV A 2012:6), har skulderna uppkommit under en begränsad period om endast några månader och till detta kort tid innan bolaget försattes i konkurs. Det finns inte heller något som tyder på att R.M. haft för avsikt att aktivt undandra skatt från staten. Misskötsamheten har sin grund i R.M:s hälsoproblem och i bolagets likviditetsproblem. Anledningen till likviditetsproblemen har delvis varit att bolagets största kund, tillika ett statligt bolag, innehöll sina betalningar till företaget. Dessa förhållanden har inte ifrågasatts av Skatteverket. Vid redovisade förhållanden och mot bakgrund av vad som är upplyst om hur företaget i övrigt skötts framstår inte misskötsamheten som oförsvarlig (jfr a. prop. s. 245 f.). Sammantaget bedömer hovrätten därför att vad som är upplyst om skulderna till staten inte medför att verksamheten anses ha bedrivits oseriöst. Det faktum att en stor del av skulderna till staten avser mervärdesskatt ändrar inte den bedömningen.

Vid den allmänna skälighetsbedömningen enligt 10 § F-skuldsaneringslagen ska beaktas om skuldsanering är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Härvid ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser, det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om F-skuldsanering och F-skuldsaneringens betydelse för gäldenärens framtida förvärvsförmåga.

Omständigheterna vid övriga skulders tillkomst är i allt väsentligt desamma som redogjorts för ovan angående skulderna till staten. Av dessa kan slutsatsen dras att skulderna inte har uppstått till följd av illojalt agerande utan av olyckliga levnadsomständigheter sammantagna med yttre förhållanden som R.M. haft ytterst små möjligheter att påverka. Den omständighet att skulderna uppkommit i relativt nära tidsmässig anslutning till ansökan om skuldsanering

utgör i sig, till skillnad från vad som gällt enligt tidigare praxis, inte längre ett hinder mot att bevilja skuldsanering (se prop. 2010/11:31 s. 16).

Av Kronofogdemyndighetens akt och övriga handlingar i ärendet framgår att R.M. medverkat och varit aktiv under handläggningen av F-skuldsaneringen. Det framgår även att han aktivt verkat för att reglera sina skulder genom att exempelvis sälja sina pensionsförsäkringar. Såvitt framkommit har R.M. också följt den beslutade avbetalningsplanen under de senaste 16 månaderna utan anmärkning. Sammantaget bedömer hovrätten att R.M. har vidtagit de ansträngningar han kunnat för att fullgöra sina förpliktelser och att han på ett tillfredsställande sätt medverkat under handläggningen av ärendet om F-skuldsanering. Redovisade omständigheter talar för att det är skäligt att bevilja ansökan (se prop. 2015/16:125 s. 247 f.).

R.M. har vidare anfört att han i framtiden, när hans sjukdom hindrar honom från att utöva ett fysiskt krävande arbete, har för avsikt att driva ett företag med inriktning på utbildnings- och kursverksamhet inom byggnadsvård för bland annat kyrkor och skolor. Dessa omständigheter talar enligt hovrätten också för att det är skäligt att bevilja honom F-skuldsanering (se a. prop. s. 128 f.).

Vid en sammantagen bedömning av de redovisade omständigheterna anser hovrätten att det, som tingsrätten också funnit, är skäligt att bevilja R.M. F-skuldsanering. Att han ska anses vara kvalificerat insolvent står klart. Vid denna slutsats ska Skatteverkets överklagande avslås.

## BESLUT

Hovrätten avslår överklagandet.

Högsta domstolen

Skatteverket överklagade hovrättens beslut och yrkade att HD skulle upphäva Kronofogdemyndighetens beslut att bevilja R.M. F-skuldsanering.

R.M. motsatte sig ändring av hovrättens beslut.

En av borgenärerna ställde sig bakom Skatteverkets överklagande. Övriga borgenärer yttrade sig inte eller förklarade att de överlät åt domstolen att besluta i målet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Maria Arnell, föreslog i betänkande följande beslut.

## SKÄL

Bakgrund

Punkterna 1-3 motsvarar i huvudsak punkterna 1-3 i HD:s beslut.

Frågan i HD

Punkten 4 motsvarar punkten 4 i HD:s beslut.

En ny lag om skuldsanering för företagare

Punkterna 5 och 6 motsvarar i huvudsak punkterna 5 och 6 i HD:s beslut.

Förutsättningar för att beviljas F-skuldsanering

Allmänna förutsättningar

Punkterna 7 och 8 motsvarar punkterna 7 och 8 i HD:s beslut.

Verksamhet som drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt

Punkterna 9 och 10 motsvarar punkterna 9 och 10 i HD:s beslut.

11. I motiven uttalas vidare att om en företrädare för verksamheten har ådömts företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen bör en F-skuldsanering normalt inte komma ifråga eftersom företaget då har misskött sina skyldigheter att betala skatt eller avgift i sådan utsträckning att verksamheten normalt får anses ha drivits oförsvarligt. Det anges att en förutsättning för att bryta den presumtionen är att det i ärendet om F-skuldsanering framkommer särskilda omständigheter som tidigare inte beaktats i målet om företrädaransvar och som medför att agerandet trots allt inte ska bedömas som så allvarligt att det ska diskvalificera gäldenären från F-skuldsanering. (Se prop. 2015/16:125 s. 124 och 246.)

Skälighetsbedömningen

Punkten 12 motsvarar i huvudsak punkten 18 i HD:s beslut.

13. Frågan om skälighet ska avgöras efter en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter (se prop. 1993/94:123 s. 96 och prop. 2015/16:125 s. 247). I praxis har det ansetts att skälighetsrekvisitet i allmänhet bör vara uppfyllt om en kvalificerat insolvent gäldenär under några år har varit oförmögen att fullgöra sina betalningsförpliktelser och det inte finns några särskilda skäl mot skuldsanering (se NJA 2017 s. 741).

Företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen

Punkterna 14 och 15 motsvarar i huvudsak punkten 15 i HD:s beslut.

16. Det skatterättsliga företrädaransvaret har kritiserats för att vara alltför strängt och för att i många fall ställa orimliga krav på företrädarna (se bl.a. Carl Svernlöv och Roger Persson Österman i Skattenytt 2014 s. 53 och SOU 2016:72 s. 132 ff.). Mot bakgrund härav har det tagits initiativ till en översyn av regleringen och i betänkandet Det skatterättsliga företrädaransvaret - en översyn (SOU 2020:60) har det lagts fram förslag som syftar till att göra bedömningen mer nyanserad.

F-skuldsanering vid företrädaransvar

17. En förvaltningsrättslig dom angående företrädaransvar medför inte per automatik att gäldenären utesluts från F-skuldsanering. Domen har dock bevisverkan i skuldsaneringsärendet och om ett företrädaransvar har utdömts bör en F-skuldsanering normalt inte komma ifråga. Som framgår ovan (p. 11) är det dock inte helt uteslutet att vid sådana förhållanden bevilja F-skuldsanering, t.ex. om det i skuldsaneringsärendet framkommer särskilda omständigheter som inte tidigare har beaktats.

18. Det bör dock vara möjligt att bryta den i förarbetena uppställda presumtionen även i vissa andra situationer. En sådan ordning framstår som rimlig med hänsyn till skuldsaneringsinstitutets övergripande syfte och med beaktande av de högt ställda krav som ett företrädaransvar innebär. En situation av nu angivet slag skulle exempelvis kunna föreligga om det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter, trots utdömt företrädaransvar, ändå inte kan anses att verksamheten har bedrivits så pass oförsvarligt att F-skuldsanering ska vägras. En förutsättning är dock att det i sådana fall inte finns andra omständigheter som medför att verksamheten får anses ha bedrivits oseriöst. Även vid ett utdömt företrädaransvar bör således hänsyn i vissa fall kunna tas till exempelvis omständigheterna vid skatteskuldernas uppkomst och hur länge misskötsamheten pågått.

Bedömningen i detta fall

Punkterna 19-23 motsvarar i huvudsak punkterna 22-26 i HD:s beslut.

HD:S AVGÖRANDE

HD avslår Skatteverkets överklagande.

HD (justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre, Agneta Bäcklund, Stefan Reimer, referent, och Cecilia Renfors) meddelade den 25 februari 2021 följande slutliga beslut.

SKÄL

Bakgrund

1. Kronofogdemyndigheten beslutade i januari 2019 att bevilja R.M. skuldsanering för företagare (F-skuldsanering). Av Kronofogdemyndighetens utredning framgår i huvudsak följande. R.M. bedrev mellan 2009 och 2013 verksamhet i den enskilda firman R.M. Bygg. Därefter bedrevs verksamheten i bolaget R.M. Bygg AB, där han var ensam ägare och styrelseledamot. Som mest hade företaget elva anställda. Under våren 2015 och återigen 2016 drabbades R.M. av allvarlig sjukdom med följd att han under en längre period inte kunde arbeta. Vid denna tid ställde också en av bolagets största kunder tillfälligt in sina betalningar, vilket innebar att likviditeten snabbt försämrades. Den 26 april 2017 försattes R.M. Bygg AB i konkurs efter egen ansökan. R.M. anställdes därefter av ett större byggbolag.

2. I mars 2018 beslutade förvaltningsrätten att R.M. solidariskt med bolaget skulle betala bolagets obetalda skatter och avgifter på drygt 900 000 kr. Det skedde med stöd av reglerna om företrädaransvar i 59 kap. 13 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Beloppen hade förfallit till betalning under perioden februari-april 2017. Den skuldbörda som omfattas av beslutet om F-skuldsanering uppgår till drygt 2,8 miljoner kr.

3. Tingsrätten och hovrätten har fastställt Kronofogdemyndighetens beslut om F-skuldsanering.

Prejudikatfrågan

4. Prejudikatfrågan är om en näringsverksamhet har drivits på ett oförsvarligt sätt enligt 9 § 1 lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare (F-skuldsaneringslagen), när gäldenären har ålagts betalningsskyldighet enligt företrädaransvaret i skatteförfarandelagen.

Skuldsanering för företagare

5. F-skuldsaneringslagen trädde i kraft den 1 november 2016. Lagen innehåller bestämmelser om en särskild form av skuldsanering för företagare och närstående till företagare.

6. Vid lagens tillkomst uttalades i förarbetena att särskilda regler om skuldsanering för företagare borde införas för att minska riskerna med företagande och ge fler en möjlighet till en andra chans. Att starta och driva företag innebär ett risktagande och det finns alltid en viss fara för att satsningen inte går som planerat. Det måste, enligt vad som uttalades, tillåtas att en seriös företagare misslyckas. Samtidigt måste snedvriden konkurrens och illojala beteenden motverkas. Det huvudsakliga syftet angavs vara rehabiliterande i ekonomiskt hänseende; svårt skuldsatta företagare borde få en möjlighet att lösa sina ekonomiska problem. Det rehabiliterande syftet måste dock vägas mot borgenärernas intresse av att få behålla sin fordringsrätt

orörd eller att i vart fall få så stor utdelning som möjligt. (Jfr prop. 2015/16:125 s. 48 ff. och 103 f.)

#### Villkor för F-skuldsanering

##### Inledning

7. F-skuldsanering får beviljas om villkoren i 6-11 §§ F-skuldsaneringslagen är uppfyllda.

8. Ett villkor är att gäldenären är en företagare som har varit engagerad i en näringsverksamhet och hans eller hennes skuldbörda till huvudsaklig del anknyter till verksamheten (6 § 1). Det krävs att gäldenären är kvalificerat insolvent och har sina huvudsakliga intressen i Sverige (7 och 8 §§). Om gäldenären tidigare har beviljats skuldsanering, får F-skuldsanering beviljas endast om det finns särskilda skäl (11 §).

##### Oförsvarlighetsprövningen

9. Som en särskild avslagsgrund gäller att F-skuldsanering inte får beviljas om företagarens näringsverksamhet drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt (9 § 1). Genom oförsvarlighetsprövningen ska det säkerställas att endast seriösa näringsidkare kommer att omfattas av möjligheterna till F-skuldsanering; företagaren får därför i sin verksamhet inte ha agerat på ett sätt som framstår som illojalt mot borgenärer eller det allmänna. (Jfr prop. 2015/16:125 s. 120 ff.)

10. För att leda till avslag måste misskötsamheten alltså kunna karakteriseras som oförsvarlig. Det innebär att misskötsamheten ska ha varit av allvarigare slag. Med andra ord finns det enligt 9 § 1 F-skuldsaneringslagen ett utrymme för F-skuldsanering även efter ett olämpligt agerande från gäldenärens sida. Enbart det förhållandet att företaget är eller har varit i dröjsmål med betalning av skulder eller visat annan misskötsamhet mot någon enskild eller allmän borgenär medför därför inte att näringsverksamheten drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt. Att näringsverksamheten har skulder till staten medför således inte utan vidare att verksamheten ska betraktas som oseriös.

11. Det ska göras en helhetsbedömning. Då beaktas sådant som skuldernas storlek, den tid som misskötsamheten har varat och i vilken utsträckning som det har förekommit upprepade förseelser. (Jfr prop. 2015/16:125 s. 123 och 245.)

12. Det måste vara möjligt att inom ramen för en sådan bedömning väga in de bakomliggande orsakerna. Det kan sålunda vara fråga om att situationen har sin upprinnelse i yttre händelser - exempelvis uteblivna betalningar från en kund - som gäldenären har haft svårt att förutse eller gardera sig mot, men som så långt möjligt hanteras på ett rimligt och ansvarsfullt sätt av gäldenären gentemot borgenärer och det allmänna. Är det fråga om en verksamhet som har bedrivits under lång tid bör misskötsamheten också kunna bedömas i det perspektivet och det bör då beaktas om misskötsamheten framstår som tillfällig och ovanlig i verksamheten.

13. I propositionen ges flera exempel på vad som kan tala för att F-skuldsanering inte får beviljas. Det framhålls samtidigt att det måste göras en helhetsbedömning av om en verksamhet drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt. Det är värt att notera att flera av exemplen synes ha sitt ursprung i Nystartsutredningens lagförslag. Regeringen frångick emellertid under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet flera av de utgångspunkter som utredningsförslaget vilade på, bland annat att staten som borgenär skulle särbehandlas i förhållande till andra borgenärer, och tog bort den uttryckliga lagregleringen om skatte- och avgiftsskulder. (Se prop. 2015/16:125 s. 120 ff. och 245 ff.; jfr SOU 2014:44 s. 46 och 194 ff.)



14. De exempel som anges i propositionen måste därför ses i ljuset av vad som nu sagts och bör inte var för sig ges avgörande betydelse vid tillämpningen i det enskilda fallet. I stället får de ingå som faktorer bland andra i den helhetsbedömning som ska göras vid oförsvarlighetsprövningen. Utgångspunkten måste tas i den gällande lagtexten och de syften som bär upp regleringen, nämligen att avskilja företagare som bedrivit en oseriös och illojal näringsverksamhet från möjligheterna att beviljas F-skuldsanering (se p. 6).

Oförsvarlighetsprövningen vid företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen

15. När det gäller ansvaret för skulder som uppkommer i aktiebolag och andra juridiska personer är utgångspunkten att ansvaret endast ligger på den juridiska personen och att krav inte kan riktas mot dess företrädare. Regleringen i 59 kap. 13 § skatteförfarandelagen innebär att en företrädare för en juridisk person, som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet inte har betalat skatt eller avgift, kan bli skyldig att tillsammans med den juridiska personen betala skatten eller avgiften. Betalningsskyldigheten är knuten till den tidpunkt vid vilken skatten eller avgiften ursprungligen skulle ha betalats. Om det finns särskilda skäl, får företrädaren, enligt 59 kap. 15 §, helt eller delvis befrias från betalningsskyldigheten. Mål om företrädaransvar handläggs av förvaltningsdomstol efter ansökan av Skatteverket.

16. En dom om företrädaransvar har i förarbetena till F-skuldsaneringslagen angetts som ett exempel på vad som normalt ska medföra att F-skuldsanering inte kan komma i fråga, om det inte undantagsvis framkommer nya omständigheter vid skuldsaneringen som inte har beaktats vid prövningen i förvaltningsdomstol (se prop. 2015/16:125 s. 124, jfr även SOU 2014:44 s. 199 f.).

17. De exempel som anges i propositionen bör dock, som tidigare konstaterats, inte var för sig ges avgörande betydelse vid tillämpningen i det enskilda fallet; de bör ses som faktorer bland andra att väga in i den helhetsbedömning som ska göras vid oförsvarlighetsprövningen (se p. 13 och 14). Det gäller även vad som sägs om företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen. Någon presumtion för att näringsverksamheten vid ett ådömt företrädaransvar enligt skatteförfarandelagen ska ses som oförsvarlig enligt 9 § 1 F-skuldsaneringslagen, som propositionstexten i denna del synes ge vid handen, bör därför inte anses föreligga.

Skälighetsbedömningen

18. En ytterligare förutsättning för att beviljas F-skuldsanering är att det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden (se 10 §). Vid den bedömningen ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om F-skuldsanering, exempelvis genom att sköta sina betalningar efter inledandebeslutet. Även F-skuldsaneringens betydelse för gäldenärens framtida förvärvsförmåga är av betydelse.

19. Frågan om skälighet ska avgöras genom en helhetsbedömning av alla relevanta omständigheter. Vid den bedömningen ska sådana omständigheter som redan har vägts in vid en prövning enligt 9 § och då gällt frågan om näringsverksamheten har bedrivits på ett oförsvarligt sätt på nytt kunna beaktas tillsammans med övriga omständigheter (jfr prop. 1993/94:123 s. 96 och prop. 2015/16:125 s. 247 f.).

20. Skälighetsbedömningen enligt 10 § ska ta sikte på gäldenärens hela situation. Den inbegriper även sådana ekonomiska förhållanden som inte är kopplade till näringsverksamheten utan mer rör gäldenärens privatekonomi, men ska därutöver omfatta en gäldenärs personliga förhållanden. Det är möjligt att väga in också vad som har skett efter det att näringsverksamheten har

hamnat i ekonomiska svårigheter. Vid bedömningen kan dessutom andra relevanta omständigheter än de som uttryckligen angetts i bestämmelsen få betydelse.

21. Ytterst syftar prövningen enligt 10 § till att F-skuldsaneringen i ett bredare perspektiv än det som följer av 9 § framstår som skälig.

Bedömningen i detta fall

22. R.M. är kvalificerat insolvent och uppfyller även i övrigt de allmänna förutsättningarna för en F-skuldsanering i 6-8 och 11 §§. Den fråga som i första hand återstår att bedöma är om R.M:s näringsverksamhet har drivits på ett oförsvarligt sätt och om han alltså av den anledningen inte ska beviljas F-skuldsanering.

23. R.M. har drivit sin verksamhet klanderfritt under många år. De skulder som företrädaransvaret omfattar har förfallit till betalning kort tid (tre månader) före konkursutbrottet. Även om det sammantaget rör sig om ett relativt stort skuldbelopp är det fråga om uteblivna betalningar under en begränsad period sett till hela den tid som verksamheten har bedrivits.

24. De uteblivna betalningarna kan huvudsakligen förklaras med att en av de största kunderna hos R.M:s företag ställde in sina betalningar. Det ledde till att företaget drabbades av en likviditetsbrist och därför inte kunde betala bland annat utgående mervärdesskatt. Det handlar således inte om att R.M. har försökt undandra skatt från det allmänna eller att han vidtagit riskfyllda eller olämpliga åtgärder. Mot den bakgrunden och med beaktande av hur verksamheten skötts i övrigt kan den omständigheten att han är betalningsskyldig enligt företrädaransvaret - vid en helhetsbedömning - inte leda till slutsatsen att hans verksamhet har drivits på ett oförsvarligt sätt.

25. Det får vidare, trots utdömt företrädaransvar, anses skäligt med hänsyn till R.M:s personliga och ekonomiska förhållanden att bevilja honom F-skuldsanering. Vid denna bedömning har särskilt beaktats att R.M. medverkat i förfarandet och försökt göra rätt för sig samt att en F-skuldsanering har stor betydelse för hans framtida förvärvsförmåga.

26. Skatteverkets överklagande ska därmed avslås.

HD:S AVGÖRANDE

HD avslår Skatteverkets överklagande.

II

S.J. ansökte hos Kronofogdemyndigheten om skuldsanering enligt lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare (F-skuldsanering).

Skatteverket motsatte sig att S.J. beviljades skuldsanering och åberopade bl.a. anmärkningar om misskötsamhet beträffande deklarationer och betalning av skatter och avgifter.

Kronofogdemyndigheten meddelade den 20 november 2018 beslut om skuldsanering för S.J. Myndigheten anförde att S.J:s näringsverksamhet hade drivits under en lång tid med flera anställda. Det som Skatteverket hade åberopat kunde inte anses innebära att verksamheten hade drivits på ett oförsvarligt sätt.

Växjö tingsrätt

Skatteverket överklagade Kronofogdemyndighetens beslut i Växjö tingsrätt och anförde i huvudsak följande. S.J. har bedrivit både enskild näringsverksamhet och aktiebolag. De skulder till det allmänna som omfattas av detta

skuldsaneringsförfarande härrör i huvudsak från hans enskilda näringsverksamhet och består främst av skatteskulder om drygt 400 000 kr avseende slutskatt för beskattningsåren 2012-2014. S.J:s totala skulder som omfattas av skuldsaneringsförfarandet uppgår till cirka 1 000 000 kr. Skulderna till det allmänna utgör därmed en betydande del av den totala skuldmassan. Hans enskilda näringsverksamhet har de aktuella åren bedrivits med ett positivt resultat, vilket resulterat i skatt att betala. Utöver det har delar av beskattningen skjutits på framtiden genom avsättningar till periodiseringsfonder. När fonderna återförts till beskattning har dessa belopp inte betalats. Skulderna har förfallit till betalning från den 12 mars 2013 till den 14 mars 2016. De har förfallit samt uppkommit under lång tid, drygt tre år. Utöver den enskilda verksamheten har S.J. varit styrelseledamot och ägare till Skuntamåla Entreprenad AB (bolaget) och dess dotterbolag Industribyn i Holmsjö AB (dotterbolaget). Bolaget försattes i konkurs den 8 februari 2014. Skatteverket sökte bolaget i konkurs redan den 30 januari 2014, men innan ansökan blev föremål för prövning av tingsrätten inkom bolaget med en egen ansökan. På grund av S.J:s bristande skattebetalningar, återkallade Skatteverket bolagets godkännande för F-skatt den 5 februari 2014. Verksamheten i bolaget har under flera år bedrivits med stora brister, vilket lett till orena revisionsberättelser för de tre senaste räkenskapsåren 090701-100630, 100701-110630 och 110701-120630. Av revisionsberättelserna framgår att bolaget har brustit i att betala skatter och avgifter i rätt tid, att den löpande bokföringen innehållit väsentliga brister och att flera transaktioner inte kunnat styrkas med verifikationer. Det framgår vidare att S.J. beviljats ett lån på 138 099 kr i strid med 21 kap. aktiebolagslagen (2005:551) och att årsredovisningen inte upprättats i sådan tid att årsstämman kunnat hållas inom sex månader efter räkenskapsårets utgång. Bolaget har även brustit i sin deklarationsskyldighet - - -. Även revisionsberättelsen till dotterbolagets årsredovisning avseende räkenskapsår 120101-121231 har visat sig oren. - - -. Skatteverket anser att de upprepade betalnings- och redovisningsbristerna föranleder att skuldsanering för företagare inte ska beviljas, då näringsverksamheten får anses ha bedrivits på ett oförsvarligt sätt. Grund för återkallelse av godkännande för F-skatt har också förelegat, vilket normalt ska tala emot en skuldsanering för företagare. Misskötseln får anses ha skett under en längre tid, då den i vart fall pågått under tre år. För det fall tingsrätten inte anser att de påtalade bristerna kan anses medföra att verksamheten drivits på ett oförsvarligt sätt, menar Skatteverket att agerandet ändå bör anses vara så olämpligt att skuldsanering för företagare inte bör beviljas med hänvisning till den allmänna skälighetsbedömningen i 10 § lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare.

S.J. anförde att det var av stor vikt för honom att kunna fullfölja skuldsaneringen enligt den plan som fanns för att han skulle kunna få en mer rimlig ekonomisk tillvaro.

Tingsrätten (tingsfiskalen Karin Fogelström) anförde i beslut den 3 juli 2019 följande.

#### SKÄL FÖR BESLUTET

Förutsättningar för att en gäldenär ska beviljas skuldsanering enligt lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare är bland annat att företagarens näringsverksamhet inte har bedrivits på ett oförsvarligt sätt (9 § punkten 1) samt att det är skäligt att bevilja skuldsanering med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden (10 § första stycket). Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser, det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om F-skuldsanering och F-skuldsaneringens betydelse för gäldenärens framtida förvärvsförmåga (10 § andra stycket).

Liksom Kronofogdemyndigheten konstaterar tingsrätten att syftet med kravet på att verksamheten ska ha drivits på ett seriöst sätt, enligt 9 § punkten 1, är att utesluta illojala företagare från skuldsaneringsinstitutet. Genom att det krävs att misskötsamheten varit oförsvarlig markeras att det krävs viss allvarigare misskötsamhet för att skuldsanering inte ska få beviljas. (Se prop. 2015/16:125 s. 120 f.)

Av de skäl som Kronofogdemyndigheten har anfört anser tingsrätten att det som framkommit angående betalningsförsummelser gentemot det allmänna, återkallande av bolagets F-skatt och den otillåtna värdeöverföringen inte medför att näringsverksamheten ska anses ha bedrivits på ett oförsvarligt sätt.

Den omständigheten att företaget brustit i sin bokföringsskyldighet är en slags misskötsamhet som måste beaktas vid bedömningen enligt 9 § punkten 1. För att denna misskötsamhet ska utgöra hinder för en F-skuldsanering bör det dock, i enlighet med vad som anförts ovan, krävas att den förekommit i inte obetydlig omfattning. (Se prop. 2015/16:125 s. 124 f.) Vad Skatteverket har anfört angående brister i bokföringen för bolaget och dotterbolaget utgör enligt tingsrättens mening inte misskötsamhet av sådan dignitet att detta i sig är ett hinder för en skuldsanering. Inte heller vid en sammantagen bedömning av de omständigheter som Skatteverket har anfört till stöd för överklagandet anser tingsrätten att det är visat att S.J. varit en sådan illojal företagare som bestämmelsen i 9 § punkten 1 syftar till att utesluta från skuldsaneringsinstitutet.

Vad gäller den allmänna skälighetsbedömningen gör tingsrätten inte heller någon annan bedömning än den som Kronofogdemyndigheten har gjort. Mot bakgrund av att den misskötsamhet som Skatteverket har pekat på ligger flera år tillbaka i tiden och då S.J. är i stort behov av ekonomisk rehabilitering anser även tingsrätten att det är skäligt att bevilja honom skuldsanering.

## BESLUT

Tingsrätten avslår överklagandet.

Göta hovrätt

Skatteverket överklagade i Göta hovrätt och yrkade att hovrätten skulle upphäva Kronofogdemyndighetens beslut.

S.J. motsatte sig ändring av tingsrättens beslut.

Hovrätten (hovrättsråden Christer Ganelid, referent, och Frida Barrstrand samt tf. hovrättsassessorn Elin Sehlström) anförde i beslut den 21 oktober 2019 följande.

## HOVRÄTTENS SKÄL FÖR BESLUTET

Frågan i målet är om S.J. uppfyller villkoren för F-skuldsanering i 9 och 10 §§ lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare.

S.J. har främst under de två sista åren innan bolagets konkurs misskött näringsverksamheten på det sätt som Skatteverket redovisat. Lån till närstående i strid med 21 kap. 1 § aktiebolagslagen och återkallelse av godkänd F-skatt är exempel på sådan misskötsamhet som enligt motiven till lagstiftningen normalt ska diskvalificera gäldenären från F-skuldsanering (se NJA II 2016 s. 805 f.). Det måste dock göras en helhetsbedömning av den verksamhet som S.J. bedrivit när denna misskötsamhet bedöms. Kronofogdemyndighetens utredning tyder t.ex. på att anledningen till konkursen berodde på felinvesteringar och att S.J. drabbades av ohälsa. Det måste vidare beaktas att S.J. har varit verksam i bolaget sedan 1966, att han övertog bolaget 1991 och att han var ensam ägare mellan åren 2005 och 2014.

Han har sålunda bedrivit en sund, och såvitt framkommit, klanderfri näringsverksamhet under många år. Därtill kommer det förhållandet att S.J. tagit lån med personligt betalningsansvar för att försöka rädda verksamheten i bolaget. Vid en samlad bedömning kommer hovrätten fram till att S.J:s agerande inte är tillräckligt klandervärt för att verksamheten ska anses ha bedrivits oseriöst. Hovrätten anser vidare att det, vid en samlad bedömning, får anses skäligt att bevilja S.J. skuldsanering även med hänsyn till hans personliga och ekonomiska förhållanden. Skatteverkets överklagande ska därför avslås.

## BESLUT

Hovrätten avslår överklagandet.

Högsta domstolen

Skatteverket överklagade hovrättens beslut och yrkade att HD skulle upphäva Kronofogdemyndighetens beslut att bevilja S.J. F-skuldsanering.

S.J. motsatte sig ändring av hovrättens beslut.

En av borgenärerna motsatte sig ändring av hovrättens beslut. Övriga borgenärer yttrade sig inte eller förklarade att de överlät åt domstolen att besluta i målet.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden (samma som i målet under I) föreslog i betänkande följande beslut.

## SKÄL

Bakgrund

Punkterna 1-4 motsvarar i huvudsak punkterna 1-4 i HD:s beslut.

Frågan i HD

Punkten 5 motsvarar punkten 5 i HD:s beslut.

En ny lag om skuldsanering för företagare

Punkterna 6 och 7 motsvarar i huvudsak punkterna 6 och 7 i HD:s beslut.

Förutsättningar för att beviljas F-skuldsanering

Allmänna förutsättningar

Punkterna 8 och 9 motsvarar punkterna 8 och 9 i HD:s beslut.

Verksamhet som drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt

Punkterna 10 och 11 motsvarar punkterna 10 och 11 i HD:s beslut.

12. I förarbetena anges som exempel på misskötsamhet som normalt ska diskvalificera gäldenären från F-skuldsanering att det i ett aktiebolag har förekommit lån till närstående i strid med 21 kap. 1 § aktiebolagslagen (2005:551) eller andra former av otillåtna värdeöverföringar. Om det finns förutsättningar för att återkalla ett godkännande av F-skatt, är det också något som normalt ska diskvalificera gäldenären från en F-skuldsanering. Det kan dock framkomma omständigheter som medför att agerandet ändå inte är tillräckligt klandervärt för att verksamheten ska anses ha drivits oseriöst. Sådana omständigheter kan vara hänförliga t.ex. till anledningen till skatteskuldernas uppkomst, skuldernas belopp och antalet -överträdelser. Även

tidsperioden kan spela en stor roll vid denna bedömning. (Se prop. 2015/16:125 s. 245 f.)

13. Även bristande bokföring ska enligt motiven normalt utgöra hinder för F-skuldsanering, om bristerna förekommit i en inte obetydlig omfattning. Om misskötsamheten har skett under en begränsad tidsperiod, t.ex. i anslutning till att näringsverksamheten avvecklats, kan den ofta anses ursäktlig. (Se prop. 2015/16:125 s. 246.)

Skälighetsbedömningen

Punkten 14 motsvarar i huvudsak punkten 16 i HD:s beslut.

15. Frågan om skälighet ska avgöras efter en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter (se prop. 1993/94:123 s. 96 och prop. 2015/16:125 s. 247). I praxis har det ansetts att skälighetsrekvisitet i allmänhet bör vara uppfyllt om en kvalificerat insolvent gäldenär under några år har varit oförmögen att fullgöra sina betalningsförpliktelser och det inte finns några särskilda skäl mot skuldsanering (se NJA 2017 s. 741).

En helhetsbedömning ska göras

16. Vid bedömningen av om en verksamhet har bedrivits på ett oförsvarligt sätt måste en helhetsbedömning av verksamheten och företagarens agerande göras i varje enskilt fall. Härvid bör även syftet med den aktuella bestämmelsen och med skuldsaneringsregleringen i stort beaktas. Att det förekommer flera omständigheter som visar på misskötsamhet eller annat olämpligt agerande behöver därmed inte innebära att verksamheten sett till helheten ska anses ha bedrivits så pass oförsvarligt att F-skuldsanering ska vara utesluten. Bedömningen bör fokusera på om företagaren, sett ur ett helhetsperspektiv, kan anses ha agerat illojalt mot borgenärer eller det allmänna.

Bedömningen i detta fall

17. Av utredningen i målet framgår att S.J. är kvalificerat insolvent. Han uppfyller även i övrigt kraven för att beviljas F-skuldsanering. Den fråga som återstår att bedöma är om S.J:s näringsverksamhet har bedrivits på ett oförsvarligt sätt och om han av den anledningen inte ska beviljas F-skuldsanering, samt om det i övrigt är skäligt att bevilja honom F-skuldsanering.

18. S.J:s skuld till staten avser sluts katt för beskattningsåren 2012-2014. Skulderna avser återförda periodiseringsfonder, kapitalvinst och förseningsavgifter och förföll till betalning från den 12 mars 2013 till den 14 mars 2016. Av revisionsberättelser för de senaste verksamhetsåren framgår att bolaget inte har betalat skatter och avgifter i rätt tid, att den löpande bokföringen innehållit väsentliga brister och att verifikationer saknats för flera transaktioner. Det framgår också att årsredovisningen vid något tillfälle inte upprättats i sådan tid att årsstämman kunnat hållas inom sex månader från räkenskapsårets utgång. Därutöver har det förekommit ett otillåtet lån i strid med 21 kap. aktiebolagslagen. I förvaltarberättelsen framförs dock inga anmärkningar vad gäller bokföringen, utan det anges att bolaget har uppfyllt sina plikter i denna del. Bolaget har vidare misskött sin betalnings- och redovisningsskyldighet i sådan utsträckning att Skatteverket återkallat bolagets F-skatt.

19. Det finns således flera omständigheter som talar mot att bevilja S.J. F-skuldsanering.

20. I förevarande fall rör det sig emellertid om en verksamhet som har drivits utan anmärkning under lång tid och med många anställda. Det finns inte något som tyder på att verksamheten inte har varit seriös eller att S.J. medvetet försökt undandra skatt från staten. Anledningen till konkursen har angetts vara

felinvesteringar och att S.J. drabbades av ohälsa. Detta torde också vara den främsta orsaken till den misskötsamhet som förekommit. Därtill kommer att S.J. tagit lån med personligt betalningsansvar för att försöka rädda verksamheten i bolaget.

21. Bolagets och S.J:s skatteskulder förefaller ha uppkommit genom misskötsamhet främst under det sista halvåret före konkursen. Återkallelsen av bolagets F-skatt har också skett i samband med att bolaget försattes i konkurs. Det rör sig således om misskötsamhet under en relativt begränsad period sett till helheten. Betalningsförsummelserna och återkallandet av bolagets F-skatt innebär därmed inte att verksamheten har drivits på ett oförsvarligt sätt. De brister i bokföringen som har förekommit har inte heller varit så allvarliga eller skett i sådan omfattning att F-skuldsanering av den anledningen ska vara utesluten. Att det förekommit ett otillåtet lån i verksamheten medför i det här fallet inte någon annan bedömning.

22. Vid en helhetsbedömning av verksamheten och S.J:s agerande framstår misskötsamheten inte som så allvarlig att verksamheten kan anses ha bedrivits på ett oförsvarligt sätt. Något hinder mot att bevilja S.J. skuldsanering av den anledningen finns därmed inte.

23. Det får vidare anses skäligt med hänsyn till S.J:s personliga och ekonomiska förhållanden att bevilja honom F-skuldsanering.

24. Skatteverkets överklagande ska därmed avslås.

#### HD:S AVGÖRANDE

HD avslår Skatteverkets överklagande.

HD (justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund och Cecilia Renfors) meddelade den 25 februari 2021 följande slutliga beslut.

#### SKÄL

##### Bakgrund

1. Kronofogdemyndigheten beslutade i november 2018 att bevilja S.J. skuldsanering för företagare (F-skuldsanering). Av Kronofogdemyndighetens utredning framgår i huvudsak följande. S.J. har från 1990-talet drivit enskild näringsverksamhet samt varit ägare till och styrelseledamot i Skuntamåla Entreprenad AB med dotterbolag Industribyn i Holmsjö AB. Som mest har moderbolaget haft fler än 20 anställda. Det bolaget försattes efter egen ansökan i konkurs i februari 2014. Kort tid före konkursen hade Skatteverket återkallat bolagets godkännande för F-skatt. Dotterbolaget försattes i tvångslikvidation av Bolagsverket i juni 2014 och på ansökan av likvidatorn i konkurs senare samma månad.

2. Den totala skuldbörda som omfattas av beslutet om skuldsanering uppgår till drygt en miljon kr, varav cirka 450 000 kr i skatteskulder. En del av skuldbördan härrör från ett borgensåtagande som S.J. ingått för att betala moderbolagets skulder.

3. Skatteverket har gjort gällande att det har förekommit misskötsamhet i näringsverksamheten i sådan omfattning att skuldsanering inte kan beviljas.

4. Tingsrätten fastställde Kronofogdemyndighetens beslut om F-skuldsanering. Hovrätten har avslagit Skatteverkets överklagande.

##### Frågorna i HD

5. Målet gäller främst prövningen av om näringsverksamheten drivs eller har drivits på ett oförsvarligt sätt enligt 9 § 1 lagen (2016:676) om skuldsanering

för företagare (F-skuldsaneringslagen). En annan fråga är om F-skuldsaneringen ska anses som skäligen med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden.

Punkterna 6-15 med tillhörande rubriker överensstämmer med punkterna 5-14 i HD:s beslut i målet under I.

Skälighetsbedömningen

Punkterna 16-19 överensstämmer med punkterna 18-21 i HD:s beslut i målet under I.

Bedömningen i detta fall

Allmänt

20. S.J. är kvalificerat insolvent och uppfyller även i övrigt de allmänna förutsättningarna för en F-skuldsanering i 6-8 och 11 §§. De frågor som återstår att bedöma är dels om S.J:s näringsverksamhet har drivits på ett oförsvarligt sätt (9 § 1), dels om det i övrigt med hänsyn till hans personliga och ekonomiska förhållanden är skäligt att bevilja honom F-skuldsanering (10 §).

Hur har näringsverksamheten drivits?

21. S.J. har drivit verksamheten i tre olika former, dels som enskild näringsidkare, dels genom Skuntamåla Entreprenad AB, dels genom det bolagets dotterbolag Industribyn i Holmsjö AB. Skulden till staten är på cirka 450 000 kr och har i huvudsak uppkommit i hans enskilda näringsverksamhet. Den avser sluts katt för beskattningsåren 2012-2014 och gäller återförda periodiseringsfonder, kapitalvinst och avgifter för försenade skattedeklarationer.

22. I tre på varandra följande revisionsberättelser i moderbolaget, avseende tiden från halvårsskiftet 2009 till halvårsskiftet 2012, har revisorn påtalat att avdragen skatt och sociala avgifter vid flera tillfällen under vart och ett av åren inte har betalats, eller kunnat betalas, i rätt tid. I revisionsberättelsen för räkenskapsåret den 1 juli 2011-den 30 juni 2012 har dessutom anförts att den löpande bokföringen innehållit väsentliga brister, att det krävts ett omfattande arbete för att utreda bakgrunden till olika transaktioner, att S.J. beviljats ett lån i strid med förbudet i 21 kap. aktiebolagslagen och att årsredovisningen inte har upprättats i sådan tid att det varit möjligt att hålla bolagsstämma inom den tid som anges i aktiebolagslagen. De förseelser som gäller skattebetalningarna har lett till att Skatteverket har återkallat sitt godkännande för F-skatt.

23. Också revisorn i dotterbolaget har gjort reservationer. För räkenskapsåret 2012 har han bland annat angett att årsredovisningen inte gett en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning. Revisorn pekade då på att en koncernfordran på moderbolaget var osäker, eftersom det bolaget hade likviditetsproblem; dotterbolagets resultat- och balansräkning borde därför inte fastställas.

24. Förvaltaren i moderbolagets konkurs har i sin förvaltarberättelse som en orsak till obeståndet - utöver en felinvestering - angett att bolaget under flera år har brottats med en smygande olönsamhet; bolaget hade släpat efter med skatterna sedan 2009 och enligt förvaltarens bedömning hade obeståndet manifesterats i vart fall vid årsskiftet 2009/10, alltså fyra år före konkursen. När det gäller dotterbolaget lämnade revisorn i sin berättelse för räkenskapsåret 2012 en upplysning av särskild betydelse där han framhöll vikten av att bolagets långsiktiga finansiering säkerställdes.

Oförsvarlighetsprövningen



25. Den första frågan är om näringsverksamheten har drivits på ett oförsvarligt sätt (9 § 1). Det kan då konstateras att det flera gånger och i olika sammanhang har förts fram anmärkningar mot den verksamhet som S.J. haft ansvaret för.

26. Anmärkningarna inger betänkligheter i ett mål om F-skuldsanering, särskilt som de har varit återkommande under flera år. De är dock inte så allvarliga eller omfattande att verksamheten - som bedrivits under lång tid och med flera anställda - ska betraktas som annat än seriös. Verksamheten har inte heller kännetecknats av bristande lojalitet mot borgenärer eller det allmänna, och det förhållandet att S.J. har skatteskulder leder inte till att en F-skuldsanering är utesluten.

27. Näringsverksamheten har därför inte drivits på ett oförsvarligt sätt i den kvalificerade mening som uttrycket har enligt 9 § 1 F-skuldsaneringslagen (se p. 11).

Skälighetsbedömningen

28. Frågan är emellertid om det är skäligt att bevilja en F-skuldsanering enligt 10 §. Också vid den bedömningen måste de återkommande anmärkningarna vägas in, trots att de inte innebär att näringsverksamheten har drivits på ett oförsvarligt sätt (jfr prop. 2015/16:125 s. 247 f.).

29. Det får vid skälighetsbedömningen betydelse också hur skulderna och de ekonomiska problemen har uppkommit. I detta fall är förklaringen inte i första hand någon yttre eller oväntad händelse som har ändrat förutsättningarna för S.J:s näringsverksamhet (jfr a. prop. s. 129). Den ekonomiska sårbarheten har mer att göra med en bristande lönsamhet som byggts upp under lång tid.

30. Det ska också tas hänsyn till att anmärkningarna är av flera olika slag och att några av dem har återkommit under flera år. De avser skattebetalningar och deklARATIONER, bokföring och redovisning samt låneförbudet enligt 21 kap. aktiebolagslagen; de rör alltså regler som har central betydelse för borgenärerna och för det allmänna.

31. Vid den allmänna skälighetsbedömningen ska mot detta vägas de omständigheter som talar för att S.J. ska beviljas F-skuldsanering. Av betydelse är framförallt att han har tagit personliga banklån i syfte att rädda verksamheten samt att han och hans sambo har haft allvarliga hälsoproblem. Därutöver bör vägas in att S.J. har försökt få kontroll över sin privatekonomi genom att anlita rådgivning samt att han skött sina betalningar efter inledandebeslutet och numera har betalat större delen av skuldbeloppet enligt beslutet om F-skuldsanering.

32. Vid en sammanvägning av samtliga omständigheter kan det ändå inte anses skäligt att medge S.J. F-skuldsanering. Det ska då särskilt beaktas att anmärkningarna har förekommit under flera år och avsett regler som har central betydelse för borgenärerna och det allmänna samt att S.J. gjorts uppmärksam på de ekonomiska svårigheterna utan att vidta verksamma åtgärder för att komma till rätta med situationen.

33. S.J:s ansökan om F-skuldsanering ska därför avslås.

HD:S AVGÖRANDE

HD ändrar hovrättens beslut och avslår S.J:s ansökan om F-skuldsanering.

Justitierådet Johnny Herre och referenten, justitierådet Stefan Reimer, var skiljaktiga och anförde följande.

Enligt vår mening ska S.J. beviljas F-skuldsanering och Skatteverkets överklagande därför avslås.

Vi instämmer med majoriteten fram till och med punkten 27 och anser att domskälen därefter ska ha följande lydelse.

Skälighetsbedömningen

28. Bedömningen i 9 § 1 avser hur företagarens näringsverksamhet har bedrivits. Här har lagstiftaren valt en hög tröskel för att F-skuldsanering inte ska beviljas. Gälldenären ska alltså vara diskvalificerad endast om verksamheten har bedrivits på ett oförsvarligt sätt. Prövningen enligt 10 § syftar emellertid till att F-skuldsaneringen även i ett bredare perspektiv än vad som följer av 9 § 1 ska framstå som skälig.

29. Hur näringsverksamheten har bedrivits utgör då en del av det samlade bedömningsunderlaget. Det framgår bland annat av att en faktor som enligt lagtexten ska beaktas är skuldernas uppkomst. Dessa kan exempelvis uppkomma på grund av verksamheten och detta ska då beaktas. Om verksamheten har bedrivits på ett vårdslöst sätt och det har föranlett hela eller en del av skuldsättningen bör detta, som en del i prövningen, därför kunna tala emot en sanering.

30. I en situation där det för skälighetsbedömningen i ett enskilt fall inte finns andra omständigheter än sådana som har varit relevanta för prövningen enligt 9 § 1 - dvs. där alla relevanta omständigheter avser hur näringsverksamheten i sig har bedrivits - uppkommer frågan hur dessa omständigheter ska kunna beaktas vid den allmänna skälighetsbedömningen enligt 10 §. I förarbetena anges att det förhållandet att företagarens näringsverksamhet har drivits på ett olämpligt sätt, som dock inte når upp till en sådan nivå att den diskvalificerar gälldenären från F-skuldsanering enligt 9 § 1, är en omständighet som ska beaktas. I utredningsbetänkandet påpekas också att den omständigheten tillsammans med övriga omständigheter kan leda till att det anses oskäligt att bevilja en sanering (se SOU 2014:44 s. 376).

31. Sambandet mellan 9 och 10 §§ måste förstas på det sättet att de omständigheter som har utgjort del av bedömningsunderlaget men som inte ansetts medföra hinder enligt 9 § 1 i regel inte i sig bör kunna föranleda bedömningen att det inte är skäligt att bevilja F-skuldsanering enligt 10 §. Det måste som utgångspunkt finnas åtminstone någon omständighet av betydelse, utöver sådana som är knutna till själva bedrivandet av näringsverksamheten, som talar emot en F-skuldsanering och som inte har kunnat beaktas vid oförsvarlighetsprövningen.

32. En annan ordning skulle innebära att bedömningen enligt 9 § 1 i ett sådant fall skulle vara meningslös eftersom det ändå kan bli fråga om att på samma underlag diskvalificera gälldenären enligt den allmänna skälighetsbedömningen i 10 §. En ordning där omständigheter direkt relevanta enligt 9 § 1 ensamma kan medföra att det bedöms vara oskäligt att bevilja sanering skulle också vara mindre väl förenligt med det som får antas vara huvudsyftet med skälighetsbedömningen enligt 10 §, nämligen att bedömningen inte ska leda till stötande resultat och ska minska risken för missbruk av systemet (jfr prop. 2015/16:125 s. 128).

33. I detta fall är det bara omständigheter som anknyter till själva bedrivandet av näringsverksamheten som bör beaktas i negativ riktning vid bedömningen av om det är skäligt att bevilja F-skuldsanering för S.J.

34. Det kan alltså konstateras att det flera gånger och i olika sammanhang har förts fram anmärkningar mot de bedrivna verksamheterna. Förseelserna har avsett skattebetalningar och deklARATIONER, bokföring och redovisning samt låneförbudet enligt 21 kap. aktiebolagslagen och det har alltså varit fråga om

överträdelser som i stor utsträckning har betydelse för borgenärerna och det allmänna.

35. Bedrivandet av näringsverksamheten har emellertid inte kännetecknats av bristande lojalitet mot borgenärer eller det allmänna. Förseelserna kan inte heller betraktas som så allvarliga och omfattande att den under lång tid bedrivna och tidvis relativt omfattande verksamheten ska uppfattas på annat sätt än som seriös.

36. Dessa omständigheter, som således inte föranlett bedömningen att verksamheten bedrivits på ett oförsvarligt sätt enligt 9 § 1 (se p. 27), bör typiskt sett inte ensamma kunna föranleda bedömningen att det inte är skäligt att bevilja F-skuldsanering. Någon annan omständighet som talar i negativ riktning, utöver sådant som har en direkt koppling till själva driften, föreligger inte.

37. I positiv riktning talar emellertid flera av varandra oberoende omständigheter. Häribland ingår sådant som rör det sätt på vilket S.J. har ansträngt sig för att fullgöra sina förpliktelser (jfr 10 § andra stycket). Det kan här noteras särskilt att S.J. har tagit personliga banklån i syfte att rädda verksamheten som bedrevs i hans aktiebolag. Han har vidare genom kontakt med den kommunala budget- och skuldrådgivningen försökt få kontroll över sin privatekonomi och än vidare fullföljt den betalningsplan som upprättats i skuldsaneringsärendet och numera betalat större delen av det totalbelopp som fastställdes i beslutet om F-skuldsanering i november 2018. Omständigheter av annat slag som bör vägas in och som också talar i positiv riktning är att S.J. och hans sambo tidvis har haft allvarliga hälsoproblem och att han har ett stort behov av ekonomisk rehabilitering.

38. Vid en sammanvägning av samtliga omständigheter får det anses skäligt att medge S.J. F-skuldsanering. Skatteverkets överklagande ska därför avslås.

---

**Sökord:** F-skuldsanering; Företrädaransvar; Näringsverksamhet; Oförsvarlighet; Skatteskuld; Skuldsanering; Skälighet

---